

חינוך

כ"א בשבט, תשע"ה
גיליון 8

התמודדות חינוכית חדשה עם אופי מסיבות פורים

ראיון עם הרב שלמה קמחי, ראש ישיבת בני עקיבא 'אורות יהודה',
והרב ד"ר יהודה גיסון. מנהל חינוכי ופדגוגי בישיבה.

ראיון: הרב יונה גודמן, מנהל חינוכי
רשת ישיבות ואולפנות בני עקיבא

רקע

הורים ומחנכים רבים מוטרדים מסוגיית השתייה החריפה ומתופעות השכרות בקרב מבני הנוער במסיבות ליל פורים. מי שקיבלו החלטה אמיצה והובילו לשינוי, הם ראשי ישיבת בני עקיבא 'אורות יהודה'. על השינוי ודרכי הטמעתו – בראיון שלפניכם.

ואם חלילה יקרה משהו – האשמה מוטלת עלינו. שלישית, יש עניין של חוק וסדר: אספקה של שתייה חריפה למי שאינו בן 18 הינה עבירה על החוק. בנוסף, חל איסור חמור מטעם משרד החינוך לאפשר שתייה של משקאות חריפים במסגרת פעילות בית-ספרית. אם, חלילה, ייגרם נזק לתלמיד – המנהל ייתבע, ובצדק.

לכן, השאלה איננה למה לאסור שתייה חריפה במסגרת מסיבת פורים בישיבה התיכונית, אלא איך אפשר להתיר זאת? האם לשם כך ההורים שולחים אלינו את בניהם?!

הרב יהודה: אוסיף את הפן החינוכי. אנחנו משמשים לתלמידינו דוגמא אישית. הנוער יודע היטב כי חל איסור לספק לו שתייה חריפה. אם אנחנו מתעלמים מהכללים כשזה שנוח לנו, הדבר יפגע במסרים החינוכיים שלנו באופן רחב יותר ובהמון תחומים, רוחניים וחינוכיים. בכלל, עלינו להבין ששתיית אלכוהול על ידי הנוער בימינו שונה מזו שאנו מכירים מתקופת נעורינו. חלק מהנוער הדתי נוהג לשתות במהלך כל השנה. אם נאפשר שתייה חריפה בפורים, ניתן בכך לגיטימציה לדבר ובכך נפתח פתח למצב שבו חלק מהתלמידים ימשיך לשתות משך כל השנה. עבור חלק מהצעירים המפגש הראשון, אך לצערי לא האחרון, עם שתייה חריפה היה במסגרת הישיבה, וזה מצב שלא ניתן להשלים עמו.

יש שלב בחינוך שבו אתה נדרש לשאול את עצמך במה אתה מאמין, ולא רק מה יביא רייטינג'.

יונה: אשמח אם תסבירו תחילה מה בעייתכם בכך שהנוער נוהג פעם בשנה לשתות שתייה חריפה במסגרת מסיבת פורים? בייחוד כשזה נעשה במסגרת מוגנת של מסיבה ישיבתית, בה נוכחים אנשי חינוך? כך ניתן ללמד אותם כי גם לתופעת השתייה (שהיא בדרך כלל פסולה) שהם פוגשים אצל צעירים בני גילם יש מקום: פעם בשנה, במסגרת של מצווה. הכצעקתה?

הרב שלמה: כראש ישיבה, אני מתחיל במבט הלכתי וממשיך למבט כולל. מבחינה הלכתית, אין שום מצווה לשתות בליל פורים. יתירה מזאת: תלמיד שמשתכר בלילה, עלול לא להצליח לקום בבוקר לקיים את מצוות היום. הציווי 'לבסומי' (שגם ביחס אליו לא פשוט לומר שהוא מחייב שכרות של ממש) צריך להתקיים אחר הצהריים, בזמן הסעודה, אחרי קיום מצוות היום. הטיעון לפיו אנו מראים להם כיצד לשתות "לשם מצווה" אינו אמתי, כי אין כלל מצווה לשתות בלילה. אם כבר, ניתן לומר שאנו מראים להם כיצד להמציא מנהג במטרה לאמץ נורמה לא ראויה.

שנית, שתייה זו טומנת בחובה בעיות בריאות ובטיחות. בני נוער ששותים לשוכרה חשופים לסכנות שונות, החל בהרעלה עקב שתייה מופרזת, וכלה בקבלת החלטות שגויות מתוך שכרות, החלטות שעלולות לסכן אותם פיזית. הסיכון קטן אך קיים,

יונה : סליחה...!?

הרב שלמה : העמדנו בַר גלידות מטרורף. הרי אין מסיבת פורים בלי בַר, אז הנה, יש לנו בַר, אבל של גלידות. שאלנו את החברה מהי הגלידה האיכותית ביותר, וקנינו ממנה כמויות אדירות, מהסוגים ומהטעמים הכי משובחים. לצד הבר העמדנו שולחנות גדושים בכמות עצומה של תוספות כגון: סירופ מיפל וסירופ שוקולד, סוכריות קטנות, ריבה ומרשמלו, הכול. קשה לתאר איזו כמות הייתה, כמה סוגים וכמה סוגי תוספות. כל מי שנכנס לחדר עמד נדהם!

יונה : והמסיבה הייתה שמחה?

הרב שלמה : מאוד. הייתה אמנם פחות השתוללות מאשר במסיבת שיכורים, אך זו הייתה שמחה אמיתית יותר. כמובן, בליווי תזמורת מעולה ועוד.

יונה : לא חששתם שזה יצור כעס אדיר והעלאת טענות כמו: "הרסתם את מסיבת פורים"?

הרב יהודה : ברור שלא הודענו לתלמידים על כך באמצעות פתק שנתלה על גבי לוח המודעות. קדמו לכך דיון עם מועצת התלמידים, שיתוף רחב של הורים וסבב הסברה בכיתות. התליך שלם שנועד להסביר את ההחלטה, ולמנוע מצב שבו התלמידים יחליטו בעצמם מה יהיה.

יונה : וכולם התלהבו?

הרב שלמה : ברור שלא. ברוך ה', יש להם דעות משלהם. היו טענות וכעסים, נכון, אך האם לפיהם נבנה קו חינוכי?

יונה : ובפועל?

הרב שלמה : תלמידי כיתה י"ב התקשו להשלים עם ההחלטה. הם התרגלו למסיבות מסוג אחר, וההחלטה נפלה דווקא בעת שתורם, כשמיניסטים, להוביל את אירועי פורים. בתחילת המסיבה הם הפגינו בחוץ ולא נכנסו. זו זכותם המלאה ומבחינתנו זה בסדר גמור. היינו בטוחים בדרכנו. בסופו של דבר רובם נכנסו, ומי שרצה חזר לביתו. אנו מוסד חינוכי. לא רק רצוי שתהיה לנו אמירה, אלא חובה שתהיה לנו כזו. איפה כתוב שנער בגיל 14 או 16 חייב להשתכר, ולא ביום פורים עצמו!?

יונה : ובכל זאת, לא פחדתם מההתנגדות?

הרב שלמה : אל תשכח שנתנו תמורה מקורית. לא רק אמרנו 'לא', אלא אמרנו 'כן' למשהו אחר, מקורי. השקענו בגלידות הכי טובות, בכמויות שקשה לדמיין. אגב, ועד ההורים הוא שהעלה את הרעיון לרכישת הגלידה.

זאת ועוד. לפעמים מועלית הטענה כי מדובר בחוויות של קדושה. בפועל, אולי הר"מ משתכר ואומר מתוך כך דברי תורה, אך רוב התלמידים משתכרים באופן שאינו ממש תואם שכרות של קדושה. וגם אם כן, לתחושת, הרווח החינוכי החיובי (לכאורה) של הגשת אלכוהול בפורים מתגמד עשרת מונים נוכח הלגיטימציה שאנו נותנים לתופעה. אגב, בכנסי מנהלים אני פוגש לעתים מנהלי בתי ספר חילוניים, וכשהם שומעים כי מתנהל אצלנו דיון על הגשת אלכוהול, הם מופתעים מאוד, בלשון המעטה. איש מהם אינו מעלה בדעתו לאפשר שתיית משקאות חריפים במסגרת מסיבה בבית הספר, שלא לדבר על לספק אותם! בעיניהם זו דוגמה של חפיפניקיות במסגרות החינוך הדתי...

ניסיון ראשון:

יונה : מה עשיתם בפועל?

הרב שלמה : היו שני שלבים. בשלב הראשון הבנו כי החברה רוצים, בצדק, שיהיה שמח. הבנו שאם נסתפק בכך שנחליט שלא מגישים אלכוהול, הם יביאו מהבית שתייה מכל הבא ליד, והמצב יישאר על כנו. לכן חשבנו לפתח שיטה לפיה תחולק שתייה חריפה, אך בכמות סמלית. כל ילד יקבל כרטיסיה אישית. כנגד הצגת הכרטיסיה – ילד בכיתה ט' יקבל כוסית יין קטנה אחת, ילד בכיתה י' יקבל קצת יותר, וכן הלאה. בהמשך הבנו שזו טעות וניסיון לרבע את המעגל. אם אתה נגד – אמור זאת בפה מלא. מה גם, שבשיטה שחשבנו לפתח, התלמידים יוכלו להוסיף על מה שחילקנו עוד שתייה שיביאו מהבית (הרי בין כה שתו במהלך המסיבה), ובנוסף, זה עדיין סותר את המסר החינוכי שרצינו להקרין.

ניסיון שני ומסקנה:

הרב שלמה : הבנו שחייבים לקבל החלטה נחרצת: למענם, למען החינוך, למען האמת. בגיל תיכון אין שתייה! הניסיונות לטעון שאנו מלמדים אותם לשתות באופן נכון וכו' – מוטעים, לדעתי. אנו עובדים על עצמנו, ואולי גם קצת חוששים מהתלמידים. נדרש אומץ לקבל החלטה, אך היא הכרחית.

יונה : אז מה עשיתם?

הרב שלמה : ראשית לכול, החלטנו בתוכנו שאין יותר שתייה. נקודה. שנית, הבנו שנדרש תחליף. משהו שיוסיף שמחה, אך לא יין. ולכן הלכנו על גלידות...

חינוך

מסאל

יונה : ארשה לעצמי לשאול שאלה קטנונית ולא חינוכית. עמוק בלב, אתם לא חוששים שריבוי החלטות כדוגמת זו ישפיע על ההרשמה העתידית, כי תיווצר לישיבה תדמית של מוסד המתאים ליחנאנות?

הרב יהודה : יש שלב בחינוך שבו אתה נדרש לשאול את עצמך במה אתה מאמין, ולא רק מה יביא 'רייטינג'. מה עוד שהמציאות הפוכה: בנושא אלכוהול – ההורים אֵתנו לגמרי ומגבים את המהלכים בהתלהבות. הם יודעים מה קורה בחוץ, ושמחים שאנו נוקטים קו חינוכי ברור בנושא.

הרב שלמה : למרבה הפלא, גם התלמידים מסכימים עם המהלך, למרות שחלקם, כצפוי, מתלוננים. רק השבוע ניגש אלי תלמיד שהוא חבר במועצת התלמידים, ואמר שיש קבוצת תלמידים שמפעילה עליו לחץ בעניין.

יונה : והוא ביקש שתבטלו את ההחלטה?

הרב שלמה : להיפך. הוא אמר שהוא יודע שאנו צודקים, אך מתקשה להסביר זאת, וביקש שאסביר לו שוב את ההחלטה כדי שיידע איך להסביר זאת לחבריו. שם אנו נמצאים כעת. נכון, יש תלמידים שחשים אי-נעימות בעת שתבריהם מספרים על הנעשה בישיבות אחרות, אך אנו מנסים להציג זאת כדגל, לגרום להם לחוש גאווה על כך שתלמידי 'אורות יהודה'

מרימים דגל שאומר 'לא' לתרבות המונים נמוכה, ו'כן' לתרבות יהודית מקורית ועמוקה; 'כן' לשמחה אמתית, ו'לא' לזו המושגת על ידי אלכוהול. לא בגיל 14.

מסקנות

יונה : מה המסקנות שלכם?

הרב יהודה : להוציא את השתייה. נקודה. זה מביא רק רווחים, מסוגים שונים.

יונה : וברמה העקרונית?

הרב יהודה : לחנך. מצד אחד, לדעת לקבל החלטה ולעמוד על מימושה, מצד שני, להנחיל אותה בחכמה: בעזרת ההורים, בעזרת מועצת התלמידים וכן הלאה.

'מי שמפחד – לא מחנך'. זה תלוי בנו. ברגע שקבלנו החלטה אמתית, ברגע שחשנו בטוחים בדרכנו, רק אז יכולנו להוביל חינוכית.

הרב שלמה : לדעת לא רק להגיד 'לא', אלא גם איך להגיד 'כן'. במקרה שלנו, הדבר התבטא בהשקעה בבר גלילות.

יונה : ומשפט לסיום?

הרב שלמה : יש עוד תחומים רבים שבהם צריך להשכיל לגבש קו חינוכי ברור, ללא מורא, ולהנחיל אותו בחכמה.

הרב יהודה : לעתים צריך להשתחרר מהקיבעון ולשנות. והדבר נכון הן ביחס למחנכים והן ביחס להורים.